

"Algunes paraules de l'últim dia", discurs de Jaume Casals, rector sortint de la UPF

Primer de tot, sis paraules que representen una mena de diccionari microscòpic de la meua idea d'universitat. Tres paraules des de dintre i tres paraules des de fora.

Des de dintre

Organització. Una organització tan àgil i plana com sigui possible. Una universitat respecta els drets fonamentals, però no s'ocupa de drets fonamentals, excepte en els àmbits acadèmics que els estudien. No és una mena de parlament, amb el govern d'un cantó i la resta de l'altre, mirant-se'l i controlant-lo a través dels diversos òrgans col·legiats i les eleccions. És, ben al contrari, una organització especialitzada, amb mètodes i objectius relacionats amb la ciència i la cultura que són molt exigents. Tothom hi ha de col·laborar, a banda de mirar-s'ho somiant que només és un espectador. Estic content d'haver simplificat les unitats bàsiques de la UPF i d'haver convidat els seus responsables a integrar-se en el Consell de direcció.

Llibertat. De vegades els textos legals en diuen autonomia. L'essencial és que una universitat és simple: selecciona i contracta professors i selecciona estudiants. D'aquest treball de selecció en sorgeixen les activitats d'educació, recerca i innovació pròpies que acaben caracteritzant la vida acadèmica. Quan el context desoeix aquesta llibertat, la universitat s'esfuma i només queda una corporació, un espai d'interessos. Animo a tots els col·legues a lluitar per aquesta llibertat desenfrenadament.

Forma part de l'element cordial respectar la cultura general i no menystenir-la en cap moment, com fan les grans universitats. No siguem una universitat mediocre

Cultura. La ciència pertany al món de la cultura i n'és un element primordial. En canvi la cultura no sempre pertany al món de la ciència. La pertinença mútua de l'educació i la recerca marca el termòmetre d'aquest desequilibri entre el temps ràpid i definit de la ciència i el temps lent, inacabable, de la cultura. Una universitat que no pot especificar la seva contribució al temps lent, no val la pena.

Des de fora

Des de fora. Pensar-nos des de fora. Oblidar sempre que sigui possible les interioritats intel·ligibles que solen entretenir-nos i el que passa quotidianament dins de les parets del castell. Pensar la universitat des de l'hospital costa més que pensar l'hospital des de la universitat, i val molt més. Pensar-nos des de la Fundació Miró, des del BIST, dels del Parlament o des del Zoo.

Estil. La universitat es pot definir a partir del seu personal i de les seves possessions. És un error, a parer meu, perquè no és la millor opció i en fa una institució egoïsta de passions tristes. Una universitat pot compartir-ho tot amb qualsevol institució de qualitat i elegir el seu perfil seleccionant un sentit o una disposició general. Si no és una universitat d'estil, és molt a la vora de, simplement, només ser una imitació.

Una universitat ha de sentir-se, primer de tot, una universitat del món, internacional del tot.

Del món. El més local és el més global, s'ha dit de vegades. La barretina de Dalí compleix el lema. Però no cal anar a passejar al límit de l'abisme. Una universitat ha de sentir-se primer de tot una universitat del món, internacional del tot, en conjunt i en les parts. Aquest és, a parer meu, el punt de partida. Després, siguem una universitat catalana fins a les últimes conseqüències. Es pot entendre com un gest pretensions que ara afegeixi una setena paraula a aquesta mena de sermó? Amabilitat, educació, benestar. Tot això no és incompatible amb l'afany amb què convé perseverar en les sis paraules. En la bandera del "benestar planetari", penso que el sempre vaporós benestar ha de pesar tant com el planeta.

Aquests dies m'han fet algunes entrevistes. Igual que durant tots aquests anys al rectorat, la figura rectoral és objecte d'un cert culte personal del tot equivocat. Els que m'heu acompanyat al rectorat sou els bons. Vosaltres sou els autors d'aquesta època i la meva família i jo us tenim al panteó del nostre jardí de moment imaginari. Émile Benveniste, al seu monumental *El vocabulari de les institucions indo-europees*, dóna molta importància als *phíloi*, als estimats que no són membres de la família, però que es comporten -i estan autoritzats a fer-ho- com si fossin de la casa. I la seva presència és una festa. A casa meva, que vol dir a casa de la Mathilde, els nostres fills i el nostre nét, vosaltres (Pele i companyia) sou els *phíloi*, els estimats.

En la bandera del "benestar planetari", penso que el sempre vaporós "benestar" ha de pesar tant com el "planeta"

He dit “època”, i aquí tradueixo sense entretenir-m’hi i per acabar, un fragment d’Heràclit que alguns de vosaltres segur que coneixeu. “El temps és un nen que juga, a peces...I el nen és el rei!”. Només vull comentar el fet que el temps, que és la paraula que nosaltres tenim a mà per traduir *aiôn*, però també per traduir *krónos*, en aquest fragment tradueix el primer concepte. *Krónos* és el temps que passa, com una ratlla de només una cosa a cada moment, i que ens sembla que podem comptar. *Aiôn*, en canvi, és l’època, l’ocasió. En certa manera el que es queda per sempre, acabat i complet. Un temps qualitatiu, que no es pot comptar. Que *aiôn* sigui un nen concentrat en el joc i que guanyi (jo penso en el vell joc del botxí, amb l’astràgal d’un porc, per exemple, on l’èxit es crida precisament amb la paraula “rei”), que no sigui, el temps, una mena de receptacle que conté i mesura els esdeveniments, sinó que sigui el mateix esdeveniment, això és el que us volia dir avui d’aquesta època que heu guanyat.

I per acabar, unes paraules per al rector Oriol Amat:

A partir d’ara, per als que ens sentim implicats en la trajectòria de la UPF, el món es divideix entre les coses que vol fer l’Oriol i les coses que els altres volem que faci. Aquesta divisió és perversa, però real. La meva proposta és que l’ajudem tant com puguem a fer les que ell vulgui, perquè és una persona que sap escoltar i té una idea clara del millor camí. I, a més, és un rector molt ben acompanyat.

Gràcies i que tingueu almenys la mateixa sort que jo he tingut!